

בהא דאין מוסיפין על מנין חומי הציציות

תשובה שעח

שאלה: איתא בשו"ע סי' י"א סעיף י"ב מנין חומי הציציות בכל כנף ארבעה כפולים שהם שמונה ואם הוסיף פסול, ובמ"ב שם סק"ס כתב דהטעם משום דקעבר בבל תוסיף, ומייתי מהגר"א בביאורו שהסכים להלכה לשיטת העיטור דכל שהוסיף חוטין ממין הציצית אין בזה משום בל תוסיף, ובארה"ח מסיק בזה דאם עשאו וא"א לתקנם יכול לילך בהם, אבל מיד שיוכל לתקנם צריך לתקנם ע"ש, ולכאור' צ"ע דמאי שנא מהא דלעיל סעיף ג' בדין נתפרקו החוטין משזירתן, שכ' בביה"ל שם [ד"ה ונעשו] דכדי שלא יעבור על כל תוסיף יאמר בפירוש דלא נחא ליה בתוספות, וה"נ נימא כן דיבטל התוספות.

תשובה: אם לא נחא ליה למה עשאו.⁴⁵⁰

שלא להניף ברזל על חומי הציצית

תשובה שעט

שאלה: איתא במ"ב סי' י"א סק"ס דחומי הציצית יש לחתכם בשיניו ולא בסכין, האם מותר לחתכם בסכין פלסטיק, או במספרים העשויות מחרס.

תשובה: מותר.⁴⁵¹

מקורות וביאורים

450. שאלתי לרבינו שליט"א דהא אפשר שיחזור בו ויהא דעתו שמיד כשיוכל לתקנם יתקנם וכמש"כ בארה"ח, ובכה"ג למה כל זמן שא"א לו לתקנם יכול לילך בהם הא יכול לעשות עצה פורתא לומר בפירוש דלא נחא ליה בתוספות, ואמר רבינו דכיון שעשה מעשה והכניס בידים גרע דצריך לעקור את המעשה שעשה ומשו"ה לא סגי ליה בעצה זו עכ"ד, [וזה כעין שאמרו קידושין דף נ"ט דלא אתי דיבור וכ"ש מחשבה ומבטל מעשה]. 451. עי' מ"א שם סק"ח

דמייתי דין זה משל"ה ומט"מ והטעם מבואר שם משום לא תניף עליהם ברזל, וע"ע במחה"ש שם, ולכך כתב רבינו שליט"א דבסכין פלסטיק או מספרים של חרס מותר, ויעויין בשיירי כנה"ג דמייתי מהמטה משה שאין לחתוך הציצית בסכין וכנ"ל, וכתב דאין העולם נזהרין מזה, ומ"מ ראיתי בני עליה נזהרים בזה עכ"ד ע"ש. עי' ערוה"ש יו"ד סי' רע"א סל"ח [הו"ד להלן בהערה 453] דמשמע דשייך דין זה דוקא בדבר שמאריך ימיו של אדם, וכדתנן במתני' מדות פ"ג מ"ד

תשובה שפ

שאלה: בהנ"ל האם יש ענין לחתוך דוקא בשיניו, ובאם יש בזה ענין האם סגי שיתחיל לחתכו במספרים הנ"ל וישלים החיתוך ע"י שיניו דבאופן זה יהיה החיתוך יפה יותר.

תשובה: יש ענין לגמור כולו בשינים.⁴⁵²

תשובה שפא

שאלה: בהנ"ל ראיתי במחה"ש דהטעם משום דכתיב לא תניף עליהם ברזל, ולכאור' צ"ב דהא האי קרא גבי מזבח כתיב ומאי שייכא לענין ציצית.

תשובה: רמז שאין להרים ברזל על מצוה.⁴⁵³

מקורות וביאורים

לענין אבני מזבח שהברזל פוסלן דהטעם לזה משום שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם ואינו בדין שיניף המקצר על המאריך, ולמד שם מזה שלא להניף ברזל על התורה שאף היא מארכת ימיו של אדם ע"ש, ולפי"ז יל"ע אם שייך זה בציצית, אולם דעת רבינו שליט"א מבואר להלן בתשו' הבאות דכל צרכי מצוה אין לעשות בברזל. 452. כוונת רבינו שליט"א דיש ענין לעשות כל החיתוך ע"י שיניו, וכ"כ בקיצור של"ה [עמ' פג] דיש ענין לחתכם בשיניו ומשום דל"ב שיניים שיש לאדם הם כנגד ל"ב חוטין הו"ד בכה"ח אות י"ז, וע"ע שם דמייתי מס' דרך ישרה דסגולת הציצית שלא יהא לו כאב שיניים. 453. וכזאת אמר רבינו שליט"א אבא [בעל הקה"א] [צ"ל הקפיד שלא להניח עט שיש בו ברזל ע"ג הספר, ומטעם דכתיב לא תניף עליהם ברזל, ואף שכותבין בו על גליון הספר י"ל דהיכי דאפשר ראוי ליזהר עכ"ר, [ועי' להלן תשו' שפ"ה ובהערה שם], ועי' בערוה"ש יו"ד סי' רע"א סל"ח שם] דאין כדאי לכתוב [ס"ת] בנוצת

ברזל חדא דנוקב ועוד דהתורה מארכת ימים והברזל מקצר ואף בחידושי תורה נכון לבלי לכתוב בקנה ברזל מטעם זה עכ"ד, וע"ע במ"ס ספר תורה פ"ג ה"ד בפ"י דוכסוסטוס שהביא רבינו שליט"א מס' קנאת סופרים שאוסר לכתוב ס"ת בקולמוס של ברזל, אך יעוי"ש דטעמו משום דהברזל חוקק וחיישנין שהדיו יבא אח"כ על החקיקה והוי כתב ע"ג כתב, וגם רבינו צידד שם לאסור משום דחקיקה פסולה בס"ת וכתיבה בעט ברזל חקיקה היא, אולם יעויין בס' בני יונה יו"ד סי' רע"א דנוהגים לכתוב בקולמוס ברזל כי הקנים אינם חזקים כ"כ ולא יהיה הכתב מיופה, וכ"כ בקסת הסופר סי' ג' ס"ו, ובכתבי רבינו שליט"א כתב דכמזומה שהמיר [החזיר] לתקן נעט של ברזל והעיר ע"ז ממש"כ במס' ס"ת וכו' דלולי רק נתגין הקיל בזה וז"ע עכ"ד, וצ"ל דכל היכא דאיכא צורך שרי, וע"ע בזה להלן תשו' שפ"ה ובהערה שם, ויעויין בקונטרס מנהגי ביהכ"נ לדרמן דעפ"י הוראת בעל הקה"י עשו את הקרסים של חגורת הס"ת מכסף ולא מברזל בכדי שלא להניף עליה ברזל, ומה שעשו מכסף הוא

מקורות וביאורים

כדעת הרמב"ן [הו"ד להלן] דבשאר מתכות ליכא איסורא, וי"ל דאף במקום צורך כל היכא דאפשר בשאר מתכות טפי עדיף כיון דלדעת הרמב"ן שרי וכנ"ל ועי' בזה להלן סוף הערה 457, [נע"ע בבן איש חי ש"ר פ' בלק אות ד' דאין לתחוב הפרי שמברך עליו בסכין ויאחזנה בימיו כי הם שני הפכיים דהימין ממנו תוצאות חיים והסכין מקצר, והובא זה במ"ב סי' ר"ו סק"ח דע"ד הקבלה אין לעשות כן, עוד כתב בבא"ח שם דדבר שדרכו לאוחזו במזלג ולברך עליו צריך להזהר שהמזלג יהיה של כסף ולא של ברזל, ומה נראה ג"כ דבשאר מתכות לא הקפידו, וע"ע בזה בכף החיים סי' ר"ו סק"א ע"ש]. עוד שמעתי מרבינו שליט"א דלכתחילה אין לעשות השפופרת שבה מניח המזוזה משל ברזל ומן הטעם הנ"ל דכתיב לא תניף עליהם ברזל, ומה"ט אמר רבינו דגם ארון קודש וארון ספרים אין ראוי לכתחילה לעשות משל ברזל, ומה שעושין שפופרת ומזוזה משל כסף אמר דאפשר שסומכין על הרמב"ן דס"ל דבשאר מתכות ליכא איסורא, אך במקום צורך שרי אף בברזל עכ"ד, וכן ראיתי בכתבי רבינו שליט"א שהחזיר"א קבע מזוזה בשער חצירו בשפופרת של ברזל כדי שלא יתקלקל מן גשמים. עוד יעויין בזה בדעת קדושים הל' מזוזה סי' רפ"ט סק"א וז"ל שמעתי בשם הר"י בעש"ט שנכון לקבוע המזוזה בתיק שאינו ברזל מעין משאחז"ל [במש"כ במזבח לא תניף וגו'] אינו כדיון שיוניף המקצר על המארץ ובמזוזה כתיב למען ירבו ימיכם כמ"ש חז"ל [דקאי אמזוזה] וגם על כל מתכות [שמעתין] ואיני יודע אם הוסיף השומע לגבי מתכות שמלשון חז"ל משמע שרק בברזל שייך מקצר [וכמש"כ במ"א ס"י ק"פ] ומה שאין נוהגים לעשות תיק למזוזה מכסף וזהב [להידור מצוה] הוא מחשש גניבת התיק וגם בברזל אין קפידא כ"כ ורוב התיקון א"א בלא

תשובה שפב

שאלה: בהנ"ל לכאן צ"ע דהא בשו"ע שם [סי' י"א סי"ב] מיירי כשבא לחתוך חוטי הציצית קודם שתחבן בהטלית, וא"כ צ"ב אמאי יש לזהר שלא להניף עליהם ברזל, והא אכתי ליכא מצוה דהזמנה לאו מילתא היא, ומה"ט מבואר לקמן סי' כ"א ובמ"ב שם סק"ב דיכול לזרקן לאשפה.

תשובה: צרכי מצוה אין לעשות בברזל.

תשובה שפג

שאלה: הנה בעשיית הציצית טווים חוט ארוך ואח"כ מחלקים אותו כפי השיעור שנצרך לעשיית גדיל ופתיל, האם כשחותכים את החוט צריך להקפיד שלא לחתוך במספרים של ברזל עפ"י המבואר במ"ב סי' י"א סק"א דיש לחתכם בשיניו ולא בסכין.

תשובה: אולי,⁴⁵⁴ (וכמדומה לא נהגו).

תשובה שפד

שאלה: הא דאמרינן דאין לחתכם בסכין האם הדין כן אף כשהציציות ארוכות ובא לקצצם.⁴⁵⁵

מקורות וביאורים

לכך נקט של עץ עכ"ד. 454. וכנ"ל בתשרי הקודמת דכיון דצרכי מצוה הוא אין לעשות בברזל, ושמעתי מרבינו שליט"א דאולי מה שלא נהגו כן כיון דהוי קודם דקודם לקיום המצוה בהם עכ"ד, ועי' אר"ח סי' כ"א ארץ יהודה סק"א דמייתי מהרשב"א והריטב"א בסוכה דציצית הוה גוף הקדושה והזמנה בה מילתא היא, והשיג על המ"א סי' מ"ב סק"ו שכתב דציצית הוי תשמישי מצוה ואף כשהזמינם לכך מותר להשתמש בהם חול, ולדבריו יש לרדן שמה"ט כמ"כ אין להניף עליהם ברזל, אכן יעויין במ"ב סי' כ"א סק"ב שפסק כהמ"א ע"ש.

ושאלתי לרבינו שליט"א אם יש בדבר זה הידור גם לגבי הלוקח מה שנעשה בלא הנפת ברזל כלל והשיב: אולי. 455. עי' רמ"א סי' י"א ס"ד דאם עשאו ארוך יותר מדאי יכול לקצרו, והספק בזה יש לפרש דנהגו במ"א סי' י"א סק"ח ובמ"ב שם סק"א הובא דין זה שלא לחתוך הציצית בסכין על מש"כ השו"ע בסעיף י"ב שצריך לחתוך ראשי החוטין לעשותן ארבעה ואח"כ יתחכם בכנף ויכפלם ואז יהיו ח', ויש לרדן דדוקא בזה שהוא צורך המצוה אבל כשבא לקצר הציציות שאין זה צורך המצוה יש מקום לומר דיכול לחותכם בסכין, ונ"כ בס' בית ברוך כלל